

old women wore white kiymeshek [7:92]. K.Mambetov writes: "Young women wore kiymeshek to weddings, it was made on a triangled pattern. This item of clothes is rich in bright embroidery. It is made of broadcloth and a kerchief is made of silk. The embroidery is various, there are a five-embroidered or nine-embroidered kiymesheks » [9:145]. For example:

Not wearing a *kiymeshek*,

Leaving it at home. (It's necessary, p.77)

Киймешегин киймей үйине қойып.

Лолы яға етип кийсә керәкти... («Керәкти» 77-бет)

Another peculiar Karakalpak tradition was "wrapping a head". Every woman should have been skillful and teach young girls the way of wrapping a head. Usually a silk scarf was used for wrapping a head. The Karakalpak women wrapped their heads as a turban and threw the end of the turban on the shoulders. Ajiniyaz writes about it:

At dawn getting up early,

She *wrappes her head* carefully. (Kirmizi, p.35)

Сәхәр турып өзи зүлпин тараса,

Хайуанқашлап қыя салып ораса... («Қымызы» 35-бет)

Turme - is a silk embroidered cloth of 30 sm. in width and more than 10 metres in length. Turme was a silk scarf used for

wrapping a head of women and girls. As it is stated in a folklore song:

Embellished in *turme*, don't be shy,

Enter the girls without asking why.

Кир дегенде қызлар турмаң уялып,

Турмеңнің сыртынан айдыллы шалып.

In the poems by Ajiniyaz we come across these ethnographic words:

Dressed in silk and brocade,

A silk kerchief in hand, a *turme* on the head. (p.104)

Үстине кийгени атлас қамқады,

Башда *турме*, әлде пәрен румалы. (104-б)

Her *turme* is fringed with red

Түрмесинің шашақлары қырмызы. (36-б)

We can call Ajiniyaz a talented poet-ethnographer of the XIX-th century, because he paid much attention on the description in detail of ethnographic peculiarities of the Karakalpak people.

In conclusion we state that the collection and study of ethnographisms in the poetic works by Ajiniyaz connected with traditions and customs of our people have theoretical and practical significance not only for the research of Karakalpak linguoculturology, but of some Turkic languages as well.

References

1. Айназарова Г. Каракалпак тилиндегі теңлес екі компонентті фразеологизмдер. - Нөкіс: 2005.
2. Алланиязова Ш. Каракалпак тилинің қол өнер лексикасы. - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1997.
3. Әбдиназимов Ш. «Қырық қыз» дәстанының лексикасы. - Нөкіс: «Қарақалпақстан».
4. Әжинияз. Таңдамалы шығармалары. - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1988.
5. Жданко Т.А. Этнография Каракалпаков. - Ташкент: 1980.
6. Дәулетова У. Военная лексика каракалпакского языка. АКД. - Нукус: 1994.
7. Каракалпақстан. - Тошкент: «Маънавият», 2011.
8. Нурмахова Ж. Каракалпак тилиндегі социалдық экономикалық терминдер, АКД, 1998.
9. Мамбетов К. Каракалпактардың этнографиялық тарихы. - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1995.
10. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика. - Минск: 2004.
11. Пахратдинов Қ. Животноводческая лексика в каракалпакском языке. АКД. - Нукус: 1992.
12. Рустамова З.Х. Социокультурные аспекты преп. англ. языка. Научно-методический журнал «Преподавание языка и литературы» №1. - Ташкент: 2006.
13. Ахманова С.О. Словарь лингвистических терминов. - Москва: 1969.
14. Алламуратов А., Доспанов О., Тилеумуратов Г. Каракалпакша көркем өнер атамаларының сөзлігі. - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1992.
15. Каракалпак тилинің түсіндірме сөзлігі. II том, - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1984.
16. Каракалпак тилинің түсіндірме сөзлігі. III том, - Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1988.

РЕЗЮМЕ

Мақола тил ва маданият оралигида пайдо бўлган лингвомаданиятнинг долзарб муаммоларига бағишланган. Унда XIX асрда яшаган машхур қорақалпақ шоири Ажинияз асарлари мисолида этнографик лексиканинг социомаданий хусусиятлари таҳлил қилинади. Улар қорақалпоқ тили лугат таркибида алоҳида қатламни ташкил этади. Этнографик ва урф-одатларни акс эттиради. Тадқиқотда шу нарса маълум бўлдики, қорақалпоқ мумтоз шоири асарларида ўша давр урф-одатлари, анъаналари, ишончи ва ахлоқий асослари ўз аксини топади. Бунда халқ ўйинлари, кийим-кечаклари ва қорақалпоқ халқининг асосий хусусияти-меҳмондўстлик хусусиятларини билдирувчи этнографизмлар ўрганилди. Мазкур этнографизмлар қорақалпоқ лингвомаданияти учун қатта аҳамиятга эга бўлган лексик қатламлардир.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается вопросам лингвокультурологии - одного из актуальных направлений, появившегося на стыке языка и культуры. В работе на материале произведений известного каракалпакского поэта XIX века Ажинияза анализируются социокультурные особенности этнографизмов, составляющих особый пласт в словарном составе каракалпакского языка.

Этнографизмы отражают культуру, традиции и обычаи народа. Исследование показало, что этнографизмы в произведениях каракалпакского поэта-классика отражают обычаи, традиции, верования, нравственные устои того времени, когда жил поэт. Предметом изучения стали этнографизмы связанные с национальными играми, одеждой, а также с такой чертой каракалпаков как гостеприимство. Изучение этнографизмов в поэтических произведениях показывает их высокую значимость для каракалпакской лингвокультуры.

SUMMARY

The article deals with the issues of linguoculturology, one of the actual branches formed on the basis of interaction of language and culture. There have been analysed the sociocultural peculiarities of the special layer of the Karakalpak vocabulary as ethnographisms on the material of literary works of the famous Karakalpak poet of the XIX-th century Ajiniyaz. Ethnographisms reflect the culture, traditions and customs of the people. The investigation shows that ethnographisms in the works of the Karakalpak poet-classic reflect customs, traditions, moral and other norms of the period when the poet lived. The object of the study is ethnographisms connected with national games, clothes of people and such characteristic feature of the Karakalpak people as hospitality. The study of the ethnographisms in the poetic works shows their great significance for Karakalpak linguoculturology.

ÁDEBIYATTANÍW

И.ЮСУПОВ ҲАМ XX ҲАСРДИҢ 80-ЖЫЛЛАРЫНДАҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ ЛИРИКАСЫ

(Лирикада миллий ояныў дәуири идеяларының лирикалық қахарман образы арқалы ашып берилиўи мәселелери)

К.А.Алламбергенов - филология илимлериниң докторы, профессор

П.А.Дабылов - үлкен илимий хызметкер-излениўши

Әжинияз атындағы Нөкіс мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: лирик қахраман, миллий ўйғониш дәври, халқ, миллат, эрк, тарих, тил, публицистик лирика, бадий детал, эстетик идеал.

Ключевые слова: лирический герой, период национального возрождения, народ, национальность, история, язык, публицистическая лирика, художественная деталь, эстетический идеал.

Key words: lyric hero, period of national revival, people, nationality, history, language, publicistic lyricism, artistic detail, aesthetic ideal.

XX ғасырдың 80-жылларының екінші ярымында бұрынғы Кеңес хукіметиниң жәмийетлик турмысында жүз берген социаллық-сиясий уақыялар хәм руўхый дағдарыслар миллий ояныў дәуири сыпатында тарийхқа кирди. Себеби, бул дәуирге келип мәмлекет экономикалық хәм руўхый жақтан кризис жағасына келип қалған, социалистлик лагердиң жер жүзиндеги бирден-бир ошағы, қудиретли державасы саналған Қызыл империя әсте-әсте ыдырап, жәмийеттеги өзиниң ең соңғы өмирин бастан кеширип атырған еди. Буган тийкарғы себеп, пүткил дүньяда хәуиж алған демократияның

пәтли толқынлары «қылышынан қан тамып турған» Коммунистлик идеологияның полат искенжесин аяўсыз жулқылап, тапжылмастай орнын теңселтиўге мәжбүр етти. Соның салдарынан Аўқамның қол астында жетпис жылдай езилип келген халықлардың жүрегінде буйғып жатырған ерк, азатлық, миллий сана сезимлери бас көтерип, оларды ғәплет уйқысынан оята баслады. Бул дәуирге келип қызыл саясат үстине қурылған социалистлик системаның халықты «бахытлы турмысқа, коммунизмге апарамыз!» деген ўәделери мәзи бир елес, «қып-қызыл өтирик» болып шықты.

Нэтийжеде, мэмлекет бир жағынан, ел ишинде басланып кеткен наразылықлар, бийбастаклықлар, тэртипсизликлер, екнши тэрэптен, Орайлық Азия аймақларында Арал теңизинин кескин түрде курып кетиуи акыбетинде келип шыккан экологиялык машқалалар гирдабы астында қалып кетти хэм өзинин басқаруу дүзимин биротала қолдан жаздырып алды. Әйне, усындай аласапыранлы дәуирде жәмийетлик сананың бир формасы болған көркем әдебиятта «жаңа толқындар», миллий оянуу процесслери басланып кетти. Әдебият ушын алдын-ала таярланған таяр кесте, тар қәлиптер шытнап, халықтың алдыңғы қатардағы озық ойлы, терең пикирли зиялыларынан ибарат жазушы-шайырлар бир өмир жүрегиниң түпкирине «көмип келген», тил ушында айта алмай қысылып жүрген миллий манауияттың көринислери болған халық, миллет, еркинлик, тарийх, тил сыяқлы мәселелерди өз шығармаларында дабыл қағып, батыл түрде сөз ете баслады.

Бул жаңаланыу дәуиринин әдебияты дөгерегинде өз уақтында хэм хәзир де қызғын дискуссиялар хэм көзқараслар билдирилмекте. Президентимиз И.А.Каримов өзиниң Өзбекистан жазушыларына билдирген «Әдебиятқа итибар – манауиятқа, келешекке итибар» деп аталған пикир, усынысларында «Тоталитар дүзим дәуиринде хұждан азабын ким көбирек тартқан десе, мен удайы бул өмирдиң мазмун-мағанасы, инсанның қәдир-қымбаты, ел-журт тәғдири ҳаққында қайғырып қасайтуғын адамлар хэм олардың алдыңғы қатарында болған дөретиушилик ийелери деп айтқан болар едим» деген еди [1]. Ҳақыйқатында да, өз дәуириниң аўыр жаракатларын хэм халықтың шеккен зәхметлерин бириншилерден болып өзине қабыл еткен жанкүйер жазушы-шайырларымыз дәуирдиң ашшы ҳақыйқатлығын әдебияттың орайында туратуғын қахарман проблемасына сиңдирип жиберди. Солай етип, көркем әдебият, соның ишинде лирика өзиниң бас мақсети – ел-журт дәрти менен жасап атырган инсанның ҳақыйқый кәмил образын жаратууға киристи.

Өткен әсирдиң 80-жылларындағы қарақалпақ лирикасы да биз жоқарыда сөз еткен дәуирдиң машқалаларына терең араласып, «ашшы толғақ»ты басынан кеширди хэм хақ сөзди айта алатуғын лирикалық қахарманларды «дүньяға келтирди». Шайырлардың шығармаларында халықтың социаллық турмысын тез хэм дәл жеткерип бериуде, лириканың ең жауынгер жанры деп есапланған публицистикалық лирика өзиниң өмир ҳәдийселерине хәзир жууапплылығы хэм қолайлылығы менен көзге түсти. Нэтийжеде, бул дәуирдеги лирикада публицистикалық сыпат күшейди, күнделикли турмыстың ашшы ҳақыйқатлықтарын сәуленендируу тенденциясы тереңлесті. Бул кубылыс бир тутас қарақалпақ поэзиясында, соның ишинде усы дәуир поэзиясында жетекшиликти өз қолына алған И.Юсуповтың дөретиушилигинде де айқын көрине баслады.

Шайыр шығармаларында миллий оянуу дәуири идеялары көбирек лирикалық қахарманың жәмийеттеги этикалық хэм мораллық-психологиялық климатқа көзқарасы формасында бериледи. Бунда өткен дәуирдиң инсан психологиясына тийгизген унамсыз тәсирлери, этикалық дүньясында қалдырган қыңыр-қыйсық излери, адамлардағы әдеп-икрамлылық нормаларының турпайы түрде бузылуы жағдайларына лирикалық «мен»ниң белсенди мүнәсибегин көрсетиуде көбирек лирико-публицистикалық усыллардан пайдаланыудың үстин болып барыуы, турмыс ҳақыйқатлығын көркем шынлыққа айландырууда трагик картиналарға, документаллыққа мүрәжәт етиудиң күшейгенлиги байқалады.

Шайырдың бул дәуирдеги, ашшы болса да, турмыстың өзинен алып жазылған ҳақыйқатшыл қосықларын бас шайқамай отырып оқый алмайсан. Себеби, бул шығармаларда сол дәуирге тийисли болған фактлер анық, дәл хэм реал түрде, кәмине келтирилип сүүретленгенлиги соншелли, олардағы айырым адамлардың ар-намыс, хұжданына ислеген қылапытлери көрип жек көрип кетесен. Бул дөретпелердеги лирикалық қахарманлар өзлерин отқа урған гүбелеклердей жаны тыпыршып бир жерде турмайтутын инсан образы сыпатында сүүретленеди. Шайырдың эстетикалық идеалынан дөреген бул қахарманлар бизди мұдамы ийманлы, инсаплы хэм кәнәәтшил болыуға шақырып турады.

Автор бул дәуирдеги дөретпелеринде жаңа заман адамы болған қахарманларды гейде деталластырылған образлар, ал гейде ашықтан-ашық айтыу жолы менен де жаратып берип отырады. Мәселен, «Жол самалы», «Кешки жол

ойлары», «Плаха излеп», «Қыйын хал» қосықларында деталластырылған, «Ашық сөз»де тууырдан-тууыры, «Сәүбетли ақшам»да сәүбет формасы, «Диалектика» шығармасында болса параллелизм сүүретлеу усыллары аркалы қахарман образларының жасалғанын көремиз.

Шайыр әзелден деталластырууға шебер. Бул дәуирге келип ол жоқарыда атап өтилген усыллар бойынша әбден бай тәжирийбеге ийе болды. Мысал ушын оның «Жол самалы» қосығын алып қарайық. Шығарманың атамасының өзи – көркем деталь, яғный «жол» - инсан өмири, «самал» - жаңа дәуир мәнисин бериу мақсетинде қолланылған. Енди усы қосықты оқып баслайық:

Арғымақлар қан сорпа боп қансырап,
Омыраудан ақ көбиги тамшылап,
Ала шаңғыт уллы жолда барамыз,
Заман келер атымызды қамшылап... [7]

Бул көринислер бир қарағанда ат шабарды еслетеди. Бирақ автордың айтажақ ойы бул емес. Ол образларды деталластырып бериу (арғымақлар, уллы жол, пәтли самал, от) аркалы өткен әсирдиң 80-жылларының орталарында жәмийетимизге жедел пәт пенен кирип келген жаңа дәуир хэм оның адамларының келбетин сызып береді. Қосықта еки тайпадағы адамлардың образы жасалған. Бириншиси – «ар-намыстың тазалығын сақлауға серт еткен» жаңа дәуир әуладлары, ал екншиси:

Биреулер дер: сумлық ғой бул оянған
Инсап пенен хұждан деген жауызлық
Татлы түслер көрип жатқан жеринде,
Ким турғызды бул екеуді бүгинде?
Сәл оянса шарап берип, саз шертип,
Қойып едик уйқылатып бағ төринде... [7]

–деп турған ғәрез нийеттеги нәкас адамлардың топары. Бир қызықты жери, қосықта үшінши тайпаға киретуғын адамлардың да образы сүүретленген. Булар – жаңа дәуирдиң епкинине қосыла алмай тек қызыққа қарап турған тамашағөй адамлардың тодасы. Қосықта шайыр тымсалындағы инсан биринши тайпадағы топлымның ишинде уллы келешекке қарай ат шауып баратырған миллий оянуу дәуиринин қахарманы сыпатында сәулененеди.

Миллий оянуу дәуиринде И.Юсупов лирикасында айқын көринис тапқан бул инсанның ар-намыс, хұжданын бириншилерден болып тәрзиге тартуу хэм сергек, тынып-тыншымас жүрек пенен жасау усы дәуирдеги басқа да шайырларымыздың лирикалық шығармаларында хәр қырынан сәулененип, бул кубылыс XX әсирдиң 80-жылларындағы қарақалпақ улыұмалық баслы тенденцияларының бирине айланды. Атап айтсақ, бул дәуирде И.Юсупов пенен бир қатарда шайыр М.Сейтнязов ҳақыйқатлықты жырлаған шайырлардың бири болды. Оның «Хұждан» атлы қосығында лирикалық қахарман хэм оның руұхый толғанисы ар-намыс, хұжданы аяқ асты етип келинген халқымыздың жүрек жаңғырықлары болып жаңлап еситиледи. Хұжданның бир аты – халық болса, екнши аты – азатлық. Қосықта мине, усы азатлықты аңсаған мийнеткеш халықтың арзыу-әрманлары, басып өткен азаплы жоллары хұждан түсиниги аркалы ашып бериледи хэм бир өмир туншығып жасап келген хұжданның енди шығып, бүртик жарып киятырғанлығы сөз етиледи:

Қыянет шырасы сөнип киятыр,
Сен күткен туқымлар өнип киятыр,
Бәри жақсылыққа дөнип киятыр,
Бул жақсылық сениң әрманың екен... [6]

Ал, шайыр Т.Сәрсенбаевтың «Бүгинги күн» атлы қосығында символика-метафоралық образлар жәрдеминде жасалған лирикалық қахарманың инсан ҳаққындағы ой-пикирлери сәулененеди. Қосықтағы қуаш образы – пәкликтиң, руұхый тазалықтың, жақсылықтың белгиси сыпатында бериледи. Шайырдың эстетикалық идеалы – бирин-бири алдамайтуғын жаңа адам образы. Лирикалық қахарман қуаштың нуры барлық адамлардың кеуил қиллерин жууып, олардың пәк хэм бийғубар адамларға айланыуын қәлейди:

Хәмме жадыраса бир бапта,
Турған солдатлардай бир сапта!
Қайсы қуаш қайсы инсанның
Аңғаралмай қалса еди жанын?! [5:40] –деп әрман етеди.

Шайыр К.Каримов «Бир завмагтың шайырға айтқаны» қосығында жәмийетлик әхмийетке ийе болған мәселени көтереди. Социализм дәуиринде жәмийетте жасаушы адамлардың ишки дүньясында руұхыят түсиниги бираз гүңгиртлеси, өзиниң қәдир-қымбатын жоғалтып алған еди.

Айырым адамлар тек мал-дүнья жыйнаўға, үлкен мәнсаплы лаўазымларды ийелеўге кумар болды. Қосықта усындай тайпаға киретуғын айырым адамлардың типі – саўда хызметкериниң характери ашылған. Бир өмир материаллық байлықты руўхый байлықтан жоқары қойып келген, тек затлық дүньяға табынып жасаған бул лирикалық қахарман кейинде өз қәтесин түсинип, хұжданы қыйнала баслайды хәм өз дәртин айтып шайырға жарылады. Бул арқалы шайыр руўхыяттың бахасын жоқары көтерип, жәмийеттеги хәр қандай жалған идеялар өз күшин жоғалтып, дүнья өз халына қайтады, демекши. Соның менен бирге, бул социалистлик дүзимниң ыдыраўына хәм жәмийетте миллий сана-сезимниң ояныўына да ишара еди:

Ертеклерге айттым: хош болыңлар деп,
Қосықларға айттым: хош қалыңлар деп,
Дедим: бийхуўдасыз көркем қыяллар,
Табыныўым дәркар материяға тек.

...Бирақ кеўил қурғыр мегзей береді,
Иши босап қалған кәрўан сарайға [4:31].

И.Юсуповтың «Плаха излеп» қосығындағы лирикалық қахарман жергиликли аймақтық шеңберден шығып, планетарлық бийикликке көтеріледі, улыўма адамзатлық машқалалар ҳаққында бас қатырады, адамның келешегин ойлал қайғырады.

Қосықтағы лирикалық қахарманның тилиндеги ирония оқыўшының дыққатын бирден өзине тартады. Лирикалық қахарман өз сөзин туўра мәнисинде берместен, оны астарлап, оған терең мәни жүклеп береді. Оның айтып атырған әңгимесиниң сыртқы формасына қарағанда предмет (адам) мақталып атырғандай сезилсе де, ал ҳақыйкатында лирикалық қахарманның адамның ис-хәрекетлерин мысқыллап, оның үстинен күлип атырғанын көремиз. Сүүретлеўдиң бул формасы лирикалық қахарманның ой-пикирин еле де өткир-лестирип бериўге хызмет етип тур. Мысалы, қараң:

Бир мүлик болды өзи айта қалғандай,
Турар ийесиниң күнине жарап,
Көрген жаға услап, тәўбе қылғандай.
Соғыў аңсатлыққа түспеди бирақ.
Ямаса:
Героиннен тартсаң оның үстине,

Әдебиятлар

1. Каримов И.А. Адабиётға эътибор - маънавиятқа, келажатқа эътибор. -Тошкент: «Ўзбекистон», 2009.
2. Алламбергенов К. Мәңги булақ. (И.Юсуповтың өмири хәм дәретиўшилиги) -Нөкис: НМПИ баспасы, 2014.
3. Базарбаев Ж. Даналығы гөзаллыққа уласқан шайыр. -Нөкис: «Билим», 2009.
4. Каримов К. Аралдан келдим. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1991.
5. Сәрсенбаев Т. Шабыйыл. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1989.
6. Сейтнязов М. Хұждан. / «Еркин Қарақалпақстан», 15-февраль 1986.
7. Юсупов И. Жол самалы. / «Еркин Қарақалпақстан», 9-июнь 2009.

Мақолада XX аср 80 йилларидаги И.Юсупов тахлил этилган. Унда ушбу даврга қисқача обзор бериледи. Мақолада шоир тасвирлаган аччиқ ҳақиқат тавсифи очиб бериледи, шунингдек, унда шоир яратқан лирик образлар М.Сейтнязов, Т.Сәрсенбаев, К.Каримов каби қарақалпақ шоирлари лирик асарларидағы қахармонлар билан қиёсланади. Ушбу тахлиллар орқали И.Юсупов бадий маҳорати очиб бериледи.

РЕЗЮМЕ

В статье изучаются произведения И.Юсупова написанные в 80-е годы XX века в публицистическом характере. Дается краткий обзор этого периода. Рассматриваются особенности в описании горькой правды, а также создания лирических образов в сопоставлении с лирическими произведениями других поэтов: М.Сейтнязова, Т.Сәрсенбаева и К.Каримова. На основе анализа раскрывается поэтическое мастерство И.Юсупова.

РЕЗЮМЕ

The article is devoted to the study of the poetic publicistic works of I.Yusupov, written in the 80-s of the XX-th century. There is a brief review of that period. There have been studied the peculiarities in the description of the bitter truth and creation of lyrical images comparatively with lyrical works of other poets: M.Seytniyazov, T.Sarsenbaev and K.Karimov. On the basis of the analysis the authors show the poetic skill of I.Yusupov.

SUMMARY

SOME ISSUES OF THE STUDY OF THE KARAKALPAK EPOS BY THE COMPARATIVE-TYPOLOGICAL METHOD

G.K.Allamberganova – a competitor
Nukus state pedagogical institute named after Ajiniyaz

Таянч сўзлар: салыстырмалы типологик илмий тадқиқот, турклогия ва эпос, тарихий-генетик алохалар типологияси, тарихий типология, тарихий тамоил (принцип), тарихий-маданий алохалар типологияси, «Алпомиш» ва «Едиге» даstonи миллий версиялари, миллий версиялар типологияси.

Ключевые слова: сравнительно-типологические научные исследования, туркология и эпос, историко-генетические связи типологии, историческая типология, исторический принцип, исторические и культурные связи типологии, национальные версии дастанов «Алпамыс» и «Едиге», национальные версии типологии.

Key words: comparative-typological scientific research works, Turkicology and epos, historical-genetic links of typology, historical typology, historical principle, historical and cultural links of typology, national versions of the eposes «Alpamis» and «Edige», national versions of typology.

Typological peculiarities of folklore and literature of different peoples, their similar features and national peculiarities in the social-political life, the comparative-historical typological method have been studied in the works by N.I.Konrad, V.M.Jirmunskiy, V.Y.Propp, N.B.Putilov, E.M.Meletinsky, I.G.Neupokoev, A.Koniratbaev, R.Berdibaev, T.Mirzoev, B.Sarimsov, Kh.T.Sagitov, K.Maksetov, S.Bakhadirova and others. These scholars state that the typology in folklore and literature is the repetition of the characters' actions, attitudes, details and phenomena that appeared in the result of objective factors in nature and society [2:94].

S.Baxadirova suggests learning the typology of folklore distinguishing it in the following way:

1. image, motive, plot, typology of expressive means
2. typology of genres
3. typology of folklore processes
4. typology of relation of folklore to the reality [2:94].

P.Berdibaev determines three types of typology in the folklore study [4:324]. Here, as an example of historical-genetic typology we can mention the typology of national versions of the epos «Alpamis». But this question hadn't been investigated in folklore study of the Turkic peoples till the 50-s of the XX-th century. At the beginning of